

Sömürge Devletlerinin Kullandığı Sömürgecilik Araç ve Metotları Vaka Analizi: Belçika Krallığı'nın Kongo'daki Sömürge Dönemi

Colonial Tools and Methodology Used by Colonial States
A Case Study: Belgian Colonial Period in Congo

Ali DEMİR *

Öz

XIX'uncu yüzyılın ikinci yarısında, Almanya'nın Bismarck liderliğinde birlik ve beraberliğini sağladığı dönemde, Avrupalı devletler Berlin Konferansı'nda Afrika kıtasını sömürge haline getirip paylaşmışlardır. Genç bir ülke olan Belçika hissedarlardan birisidir. Belçika kendisinden yaklaşık seksen kat daha büyük bir devlet olan Kongo'yu, kullandığı sömürgecilik araç ve yöntemleri sayesinde uzun süre yönetmiştir. Kongo'daki Belçika idaresi XIX ve XX yy.larda tüm Afrika'da uygulanmış olan sömürge yönetimleri için fikir veren bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı ülkelerinin Afrika'ya medeniyet getirme amacı ile girmelerine rağmen, yaklaşık bir asırlık süre içerisinde kendi dil ve dinlerini dayattıkları, Afrika'nın kaynaklarını batıya taşıdıkları ancak medeniyet adına uzantıları günümüze kadar gelen pek çok soru işareti bırakacak uygulamalarda bulundukları gözlemlenmektedir. Sömürgecilik aracı olarak "dil" ve "din" in kullanımı, bu iki temel sömürgecilik aracı ile birlikte temel metotlar olarak "misyonerlik", "medenileştirme" kavramının kullanılışı, sömürge devletlerinde kurulan "sosyal düzen", "iş grupları", "eğitim sistemi" ve ekonomik kaynakların transferi için oluşturulan "taşıma sistemi" üzerinde durulmuştur. Çalışmada, Avrupalı sömürge devletlerinin medeniyet getirme adına Afrika'ya girdikleri, önce Afrikalıların dil ve dinlerini değiştirdikleri, bu işlemi de misyonerleri kullanarak gerçekleştirdikleri ve sömürge ülkelerinde kurdukları eğitim sistemi ve yerel sosyal sınıflarla sömürgeci otoritelerini güçlendirdikleri ve sömürge ülkelerinin ekonomik kaynaklarını kendi ülkelerine taşıyarak refah düzeylerini artırdıkları, bu uğurda bazen işkenceye varan metotlar uyguladıkları bulgularına ulaşılmıştır. Sömürgecilik klasik anlamda sona ermesine rağmen "yeni sömürgecilik" anlayışı altında aynı araç ve metotların halen kullanılmaya devam edildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Belçika, Kongo, sömürge, medeniyet, dil.

* P.Kur.Bnb., NATO Kh. IMS İş birliği ve Böl.Güv.Bşk.lığı Kh.Sb., Brüksel, Belçika, e-posta: mandemir@gmail.com.

Abstract

During the second half of the XIX century, when Germany built its unity under the leadership of Bismarck, European powers shared the African Continent at the Berlin Conference in 1885. As a shareholder, Belgium had controlled Congo, which was almost eighty times bigger than itself, for along time, thanks to the colonial tools and methods. Belgium's administration in Congo stands as a case study for colonization applied in all over the Africa during the XIX and XX centuries. Western Countries who claimed that they were in Africa for the sake of civilization, ended up transporting the resources of Africa for more than one century and conducted a severe policy which has had impacts lasting up to today by imposing western languages and religion on Africans. It has been focused on following basics: as colonial tools "language" and "religion", as colonial methods "mission", term of "civilization", "social" and "work order" in colonies, "education system" and the means of "transporting the colonies' resources". In this research, it has been noted that European Colonial Powers entered African countries with the motto "civilization", but changed the language and religion of the Africans via mainly missions, enforced their power with the help of the social class and education system set in colonies, transported the natural resources of colonies and improved their own wealth. In this paper, it is concluded that while colonialism ended, the same tools and methods are continued to be used under the theoretical name of "neo-colonialism".

Key Words: Belgium, Congo, colony, civilization, language.

1.Giriş

Diğer dünya ülkelerine nispeten bariz bir şekilde ileri seviyede olan Avrupa Kıtası ülkelerinin sahip olduğu zenginlik ve refahın kaynağı tarih süzgecinde incelenmeye değer bir alandır. Özellikle Belçika gibi kendi içinde üç ayrı idari yapılanma, üç ayrı dil ve temel etnik gruplar olan Flaman, Valon ve Almanların dışında nüfusun yaklaşık % 25'inin diğer azınlıklardan oluştuğu son derece kırılğan ve iş ahlakı olarak da en basit işlerin bile aylar aldığı, ataletin yüksek olduğu bir ülkedeki yüksek yaşam koşulları, sorgulama güdüsünü daha da fazla tetiklemektedir. Bu ülkelerde yaşayan siyahî insanların fazlalığının ortaya çıkardığı merak duygusu ile ülkelerin tarihleri biraz yakından incelendiğinde bu ülkelerin hemen hepsinin bir dönem özellikle Afrika kıtasında sömürgelerinin olduğu göz önüne gelmektedir. Batı medeniyetinin günümüzde yaşadığı zenginlik ve refahta eğitilmiş insan yetiştirmelerinin önemi olduğu kadar hiç şüphesiz bu ülkelerin kendilerinden kat be kat büyük sömürgelerinin insan dahil tüm kaynaklarını kullanmalarının da etkisi vardır.

Sömürgeciliğin emperyalist düşüncelerden çok farklı olduğunu, yerli halkı istismar amacı olmadığını, bunun yerine esas amacın yerli halkı ve kaynakları geliştirmek olduğunu savunan Elliott (Elliott, 1958, s.432) ve sömürgeciliğin Afrika'da kabile savaşlarını ve esir ticaretini azalttığını belirten Ndabaniği Sithole

(Ngombo-Roth, 2007, s.49) gibi yazarların mevcudiyeti sömürgecilik gerçeğini ve bu gerçeğin arkasındaki temel hedefi değiştirmemektedir. Hedef ülkedeki dil ve din temelleri istismar edilerek millet olgusunu kaybeden halk kitlelerini kontrol etmeyi hedefleyen sömürge yönetimleri, bu ülkelerin doğal kaynaklarını uzun yıllarca kullanmışlar ve bu istismar durumu günümüzde de farklı formlarda devam etmektedir.

Yaklaşık bir asır önce Irak'ı Osmanlı'dan teslim alan İngiliz General Stanley Maude, İngilizlerin Irak topraklarına işgalci ve düşman olarak girmediklerini, Irak'ı özgürleştirmek istedikleri için bu topraklara geldiklerini belirtmiştir (Sloan, s.35, 2004). Aynı paralelde Avrupalı diğer devletler de dünyanın diğer coğrafi parçalarındaki güçsüz devletleri medenileştirmek, demokratikleştirmek ve özgürleştirmek maksadıyla oralara gittiklerini söylüyorlardı. Sömürge Devletlerinin karşı ülkelerde bıraktıkları izler ise karşımıza daha farklı bir tablo çıkarmaktadır. Aradan iki yüzyıl geçmesine rağmen halen sömürülen devletlerin geldikleri nokta medeni ve demokratik olmaktan çok uzaktır. Bu farklı kıtanın insanlarına, özellikle de Belçika ve diğer Avrupa'da yaşayanlarına, dedelerinin veya üç-dört kuşak önceki atalarının dillerinin ve geleneklerinin ne olduğunu unutturuldukları görülecektir.

Literatürde sömürgeciliğin tarihi, konsept ve metoduyla ilgili pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Ancak XVIII ve XIX'uncu yıllardaki Afrika'daki Avrupa Sömürgeciliği daha çok ekonomik çıkarlara yönelik bir uygulama olmuştur. Bu boyutuyla Avrupa Sömürgeciliği Lenin Emperyalizm'inde köklerini bulan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Lenin emperyalizmi kapitalizmin son safhası olarak tanımlanmaktadır. Lenin 1920 yılında emperyalizmin tüm dünyayı kuşatacağını, başta ABD ve İngiltere olmak üzere sayıları az olan büyük güçlerin dünya nüfusunun çoğunluğunu sömürgecilik baskısı altına alacağını belirtmiştir (Lenin, 1999,s.9:10). Bu akıma göre, Avrupa'nın elindeki sermaye, sömürülen devletlerin ekonomik kaynak ve insan gücünü işleterek tüm dünyaya hâkim olacaktır. Loomba (Loomba, 1998, s.4)'ya göre Avrupalı devletler sömürgecilik faaliyetleri olmasaydı kapitalizme asla geçiş yapamazlardı. II'nci Dünya Savaşı'nı müteakip Afrika Kıtasında sömürge devletleri bağımsızlıklarını kazanmış ve sömürgecilik bir anlamda sona ermiştir. Bu sona erişim isim ve şekil itibarıyla sınırlı kalmış ancak yöntem ve araçlar açısından günümüzde halen sürdürülmeye devam eden bir uygulamadır. Bu durum literatürde ekonomik sömürgecilik de denilen "yeni sömürgecilik" olarak geçmektedir (Bauer, 1979, s.157:158). Geçmişin sömürge devletleri eski sömürgeleriyle bağlarını bazen *Commonwealth*¹ gibi uluslararası/bölgesel kuruluşların şemsiyesi altında, bazen de büyük ticari şirketler ve hükümet dışı organizasyonlarla devam ettirmektedirler.

1 İngiliz Milletler Topluluğu diye bilinen çoğunluğu İngiltere'nin eski sömürgelerinden oluşan birlik.

Wolny gibi yazarlar sömürgecilik tarihini eski çağlara kadar götürmektedirler (Wolny, 2005,s.5). Yunanlıların Akdeniz’de, Hunların Moğolistan’da, Perslerin Orta Doğu’da sömürgeleri bulunduğunu ifade etmektedir. Bu makalede Avrupa Sömürgeciliği’nin bir örneğini sergileyen, daha çok XIX’uncu ve XX’nci yy.ları kapsayan dönemde Belçika’nın Kongo üzerinde kurduğu sömürge yönetimi incelenerek sömürgecilik modellerinin temel güdüsü, “medenileştirme” tabiriyle savunulan sömürge yönetimlerinin kullandıkları temel araç ve yöntemler incelenmiş ve sömürgeciliğin günümüzde aldığı şekil üzerinde durulmuştur. Sömürgecilikte kullanılan temel araçlar olarak “dil” ve “din” kavramları incelenmiştir. Temel metot olarak “misyonerlik” ve “medenileştirme” kavramının kullanılışı, sömürge devletlerinde kurulan “sosyal düzen”, “iş grupları”, “eğitim sistemi” ve ekonomik kaynakların transferi için oluşturulan “taşıma sistemi” üzerinde durulmuştur. Çalışmada Belçika’nın seçilmesinin temel nedeni Belçika’nın Avrupa sömürgeciliğinin başladığı 1885’te ancak kendi kendisine yetebilecek çok küçük ve güçsüz bir devlet olmasına karşın, kendisinden çok büyük bir ülke olan Kongo’yu nasıl sömürge haline getirdiğinin ve bu ülkeyi kontrol etmek için kullandığı araç ve metotların sömürgecilik uygulamalarına ışık tutabileceği düşüncesidir.

Geçmişte sömürgeci devletlerin sömürülen devletlerde kullandıkları araçlardan özellikle dil bugün uygulama metotlarında değişiklikler olsa da tüm anlamıyla önemini korumaktadır. Günümüzde temel metot olarak yaygın iletişim araçları olan televizyon ve internet üzerinden devam eden yoğun bir dil istismarı devam etmektedir. Afrika ülkelerinin pek çoğunun yerel dilleri gün geçtikçe yok olmakla yüz yüzedir. Günümüzde halen Afrika ülkelerinin pek çoğunun elit tabakası İngilizce veya Fransızca konuşmaktadır. Medenileştirme kavramı yanında demokratikleştirme ve özgürleştirme kavramları da geçmişteki ile aynı amaçlara hizmet eder bir şekilde kullanılmaya devam etmektedir. Afrika ülkeleri halen teknoloji ve eğitim bakımından kendi ekonomik kaynaklarını işletmekten aciz bir konumda olup, bu kaynaklar batılı ülkelerin şirketlerince işletilmektedir. Ülkelere sosyal düzeninde ise çok fazla bir değişimden söz etmek zordur. Ülke gelirinin en büyük kısmı yine çok az bir nüfus tarafından kullanılmaktadır. Batılılar tarafından Afrika insanı hâlen “medenileştirmeye” muhtaç olarak görülmektedir. Misyoner gruplar nispeten azalmış ancak bu ülkelerin her birindeki hükümet dışı organizasyonların sayısı binlerle ifade edilmektedir. Eğitim eşitsizliği yaygın olup, batılı okullar geçmiştekine benzer fonksiyonlarını sürdürmektedirler.

2.Sömürgeciliğin Nihai Hedefi: Ekonomik Çıkarlar

Avrupa Sömürgeciliği’nin nihai hedefinin Avrupa Devletlerinin sanayi devrimi sonrası hammadde ihtiyacına yönelik olduğu konusunda pek çok ekonomi ve sosyal konular yazarı fikir birliği içindedir. Sömürgecilik pek çok yazar tarafından diğer ülkelerin kaynak ve topraklarına sahip olmak olarak tanımlanmıştır (Loomba, 1998, s.4). Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) zengin doğal kay-

naklara sahip bir ülkedir, başka bir deyişle önemi itibarıyla sahip olduğu doğal kaynaklar bu ülkenin “kanıdır”. Maden yataklarının cenneti olarak bilinen DKC, aynı zamanda Kongo ve Lualaba nehirlerinin havzalarıyla Afrika kıtasında bir tarım havzası niteliğine sahiptir. Pamuk, kauçuk, fildişi, palmiye yağı Kongo'nun dünya çapında ünlü tarım ürünlerinden sadece bir kaç tanesini teşkil etmektedir. Pamuk tarlaları çok geniş alanları kaplamaktadır. Aşağıdaki tabloda Belçika'nın Kongo'daki egemenlik yıllarının sonlarında, 1959 yılında, DKC'nin sahip olduğu doğal kaynaklara ait bilgiler bulunmaktadır.

Tablo-1: DKC'nin 1959 Yılına Ait Tarım Üretimi (Young, 1965, s. 356, Tablo 22)

Kahve (Ton)	56.541
Kakao (Ton)	3.852
Kauçuk (Ton)	40.173
Kereste (m3)	173.898
Muz (Ton)	31.099
Pamuk (Ton)	39.836
Palmiye Çekirdeği (Ton)	39.836
Palmiye Yağı (Ton)	183.610

Yukarıdaki tabloda görülen tarım ürünlerinden, kauçuk özel bir yere sahiptir. Sömürgecilik yıllarında Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından bu ürüne rağbet hayli yüksek olmuştur. Dünyanın en büyük kauçuk üreticilerinden biri olan Kongo'nun bağımsız devlet olmasında kauçuğun rolünün çok önemli olduğu iddia edilmektedir (Harms, s.74).

XIX'uncu yy.da, Belçika'nın Kongo'yu işgal ettiği yıllarda, yeni icat edilen otomobilin dünya piyasalarına sürülen sayısındaki artışa paralel olarak yükselen lastik tekerlek piyasası Belçika için tam bir ekonomik kazanıma dönüşmüştür. “Havalı tekerleğin icadını müteakip, Kral Leopold Kongo Ormanları'ndan kauçuğu son damlasında kadar emmiştir. Kralın askerleri bu uğurda önlerine çıkanları öldürmekten ve sakat bırakmaktan hiç çekinmemişlerdir” (Polgreen, 2008).

Ticari önemi artan kauçuk için Belçika Krallığı'nın Kongo'da yaptığı uygulamalarla ilgili genel görüş, Belçikalıların kauçuk üretimi için Kongo'da insanlara kötü muamele ettikleri yönündedir. Artan araç sayısına bağlı olarak, kauçuk talebini karşılamak mümkün olamadığı için, Kongolu çiftçilere her seferinde daha yüksek kotada üretim direktifi verilmiştir. Kongolular Belçikalıların başarılması imkânsız olan ve sürekli artan bu taleplerine cevap verememişlerdir. Öyle ki, 1890'da 80 ton olan kauçuk üretimi, 10 yıl içerisinde yüz kattan fazla artırılıp 6000 tona çıkarılmıştır (Braeckman, 1990, s.14). Kral Leopold II kauçuk satışından bir servet elde

etmiş, bu parayla kendi ve ülkesi onuruna başta ünlü Cinquantenaire Meydanı, Laeken'deki kraliyet sarayı ve hükümet binaları ile Tervueren Müzesi olmak üzere Brüksel ve Ostend'de pek çok inşaat projesini tamamlamış, ülkesini imar etmiştir (Braeckman, 1990, s.16). Kauçuk kotalarına ulaşmayı sağlamak için Belçika Kralı tarafından Kongo'da oluşturulan Halk Ordusu, kauçuk kotalarına ulaşamayan yerlilere tecavüz, kamçılama, uzuvlarını kesmek dâhil pek çok işkence uygulamıştır (Podar, 2008, s.47). Kral Leopold yönetiminin bu dönemde ticari çıkarları için yerlilere karşı uyguladıkları kötü muamele pek çok kitapta yerini almıştır. Prashad (2007), Leopold II hükümetinin Kongo'da aşırı kauçuk üretiminden dolayı kauçuk ağaçlarını yok ettiğini ve 1885–1908 yılları arasında nüfusun yarısını (20 milyonun 10 milyonunu) katlettiğini belirtmektedir (Prashad, 2007, s.33). Pek çok Kongolu kauçuk kotalarını dolduramadıkları için ya elini, ya kolunu ya da ailesini kaybetmiştir. Çelişkiye bakın ki, Kongo'da ölümlere neden olan aynı kauçuk belki de Belçika'nın bugün sahip olduğu refahın temel taşlarından birisidir.

Tarım ürünlerinin yanı sıra, sahip olduğu sınırsız kaynaklarıyla, DKC Afrika'nın en önemli maden üreticilerinden birisidir. Aşağıdaki tabloda, 1959 yılına ait önemli madenlere ait değerler yer almaktadır. Sömürgecilik yıllarında, Belçika Kongosu dünyanın üçüncü büyük bakır üreticisidir (Fage, 2010, s.357, Tablo 23). Aynı zamanda bu ülke hâlen dünyanın en büyük altın üreticilerinden birisi ve Afrika'nın temel gümüş kaynağıdır.

Tablo-2: DKC'nin 1959 Yılına Ait Maden Üretimi (Young, 1965,s. 357, Tablo 23)

Altın (kilo)	11.985
Bakır (ton)	290.403
Çinko (Konsantre) (ton)	118.000
Germanyum (kilo)	13.643
Gümüş (kilo)	148.307
Kadmiyum (ton)	99
Kobalt (ton)	8.431
Teneke (ton)	13.187

Dünyadaki yıllık kobalt üretiminin toplam 15.000 ton olduğu 1959 yılında, DKC yıllık olarak yaklaşık 8.500 ton kobalt üretimi yapmaktadır. Hâlihazırda Kongo dünyanın en büyük kobalt cevherine sahiptir (Yager, 2008, s.1). Yıllar sonra, havacılık sektöründe patlama yaşanınca, savaş uçaklarının üretiminde yaptığı olan kobalt, DKC için bir dönem kauçuğun oynadığı rolü oynamıştır. Bu etki halen daha devam etmektedir. Soğuk savaş dönemlerinde sahip olduğu zengin kobalt yatakları sayesinde, ülke lideri Mobutu Sese Seko ABD'nin yakın desteğini her zaman yakınında hissetmiştir (Polgreen, www.nytimes.com

/2008/11/16/ world/ africa/16congo.html). Esasen Seko yönetimdeyken demokrasi dışı baskıcı politikaları ve bulaştığı yolsuzluklarla gündemde kalmış bir diktatör olarak bilinmesine rağmen, batıdan yaptırım görmesi gerekirken, aksine destek görmüştür.

Sömürgeci Devletler sömürü ülkelerinden kaynakların çekilip, istenen noktalara kolay ulaşımını sağlayabilmek için bu ülkelerde boydan boya demiryolları inşa etmişlerdir. Sömürülen ülkelerde inşa edilen bu demiryolları da sömürgeciliğin sembollerinden birisidir demek yanlış olmayacaktır. Afrika kıtasında XIX ve XX'nci yy.larda demiryolu taşımacılığı gerek emniyet, gerekse kapasite açısından sömürülen ülkelerin kaynakların sömürge ülkesine taşınması için en iyi ulaşım sistemidir. Kongo'daki sömürgeciliğin mimarı İngiliz Henry Morton Stanley'in ifadesi ile Kongo demiryolu olmadan beş para etmeyecek bir ülkedir (Braeckman, 1990, s.30). Aynı yöntemi İngilizler Hindistan'da, Ruslar da Orta Asya'da kullanmışlar ve binlerce kilometrelik demiryolu inşa etmişlerdir. Belçikalılar da Kongo'da aynı metodu tercih etmişlerdir. Leopold yönetimi başkent Kinşasa'dan ülkenin değişik kilit noktalarına giden demiryolu altyapısını oluşturmuştur. Bu demiryollarının yapımında işçi olarak düşük ücretlerle yerel halk çalıştırılmıştır. Demiryollarının yapımı yıllarca sürmüştür. Pek çok Kongolunun yaşamını kaybettiği "bu projelerin hemen hemen hepsi Kral Leopold ve yandaşlarının gelirini artırmak için inşa edilmiş ve Afrikalıların sömürülmesinde kullanılmıştır" (Clark, 2007, s.29). 1930'lu yıllarda, Kongo'nun doğal kaynaklarının Avrupa'ya transferini kolaylaştırmak maksadıyla 4.000 kilometrenin (Shillington, 2005, s.309) üzerinde çoğunluğu demiryolu olmak üzere yollar inşa edilmiştir.

DKC'de, 1960 yılında bağımsızlığını kazandığı zaman, toplam 25 adet bakanlık arasında "Ekonomi Bakanlığı" yanında "Madenler ve Enerji Bakanlığı" ve "Kara Bakanlığı" (Young, 1965, s. 346–347, Tablo 20) olmak üzere iki ilave bakanlık daha ekonomi işlerini düzenlemek için tahsis edilmiştir. Yeni oluşan bir devletin ekonomiyile ilgili bu kadar çok bakana sahip olması için özel bir sebep olmalıdır. Görünen odur ki, Kongo'daki doğal kaynaklar ve tarım üretiminin kontrol altına alınabilmesi ve idare edilebilmesi için üç ayrı bakanlığın gerekli olacağı düşünülmüştür.

1960 sonrası, ortaya çıkan idare boşluğundan dolayı pek çok alanda talanlar yaşanmıştır. Bu dönemde pek çok farklı gruplar oluşmuş ve bu gruplar arasında çatışmalar çıkmıştır. Doğal kaynaklar ve doğal kaynakların işlendiği tesisler ülkedeki bu talan ve yıkımdan kurtulmayı başarmıştır. Doğal kaynakların bu talandan etkilenmesini engellemek için Batılı Güçler tarafından ülkenin doğal kaynaklar altyapısının korunmasına özel önem verilmiştir. "Kongo'da bu dönemde dikkat çeken en şaşırtıcı gelişme ekonomik ve sosyal altyapının talandan zarar görmekten sapasağlam kalabilmesidir" (Grovogui, 2009, s.356–357). Pek çok insanın hayatını, evini ve malını kaybettiği bu geçiş döneminde ekonomik ve sosyal altyapıda hiç zarar oluşmaması, bu altyapı tesislerini korumak maksadıyla Avrupalı devletlerce çok özel tedbirlerin alınmış olduğunu ortaya koymaktadır.

Kongo’da doğal kaynakların ülkeden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılması ise ülke fakirliğinin ve sefaletin süregelen önemli sebeplerindendir. Tüm diğer madenler de olduğu gibi “1961–1962 yılları arasında üretilen elmasın hemen tamamı hukuk dışı yollarla ülke dışına çıkarılmıştır” (Young, 1965, s.357). 2002 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Uzman Paneli, Doğu Kongo’da silahlı grupların faaliyetlerini ve doğal kaynakların talanını konu alan bir rapor hazırlamıştır. “Bu rapor çok sayıda politik ve askeri liderin maden kaçakçılığına bulaştığını ortaya koymaktadır. Aynı panel tarafından 2003 yılında yayımlanan bir diğer rapor ise, De Beers ve Anglo-Amerikan gibi şirketler dâhil uluslararası şirketlerin yaklaşık % 85’inin Kongo’daki kaynakların talan edilmesine karıştığını belirtmektedir” (Clark, 2007, s.31).

3. Berlin Konferansı (1884–1885) ve Afrika’nın Paylaşılması

XIX’uncu yüzyılın ortalarında buharlı makinenin bulunmasıyla Sanayi Devrimi’ni gerçekleştiren Avrupalı devletler büyük oranda hammaddeye ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Kendi ülkelerinin hammadde açısından fakir olması bu devletlerin başka arayışlara girmesine neden olmuştur. Bu ihtiyaç Avrupalı Devletleri bakır Afrika’ya yöneltmiştir. Sömürge Konferansı olarak da bilinen 1885 Berlin Konferansı Avrupalıların Afrika kıtasını ticari prensipler doğrultusunda paylaştıkları, sömürge haline getirdikleri ve etkisi günümüze kadar devam eden temel toplantıdır. Alman devlet adamı Otto von Bismarck liderliğinde Avusturya-Macaristan, Belçika, Danimarka, Fransa, İngiltere, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya, İspanya, İsveç-Norveç Krallığı (1905 yılına kadar tarihi İsveç ve Norveç birlikteliği devam etmiştir), Osmanlı İmparatorluğu² ve ABD olmak üzere 15 ülke Berlin’de Afrika kıtasında gelecekle ilgili izlenecek yol haritasını görüşmek üzere toplanmışlardır (Akweenda, 1997, s.14). ABD konferans metnine imza atmamıştır. Konferans’ta Afrika kıtası büyük güçler tarafından parçalara bölünmüş ve paylaşılmıştır. Bu paylaşım büyük oranda İngiltere, Almanya, Fransa arasında olmuştur (Bakınız: Şekil–1: Afrika Sömürge Haritası). Bu paylaşım neticesinde tüm Afrika kıtasında bağımsızlığını koruyabilen iki ülke kalmıştır: Etiyopya ve Liberya.

² Osmanlı İmparatorluğu bu toplantıya kuzey Afrika’nın tarihi mirasçısı olması ve o dönemde Libya’nın halen imparatorluk toprağı olması nedeniyle çağrılmıştır. Ağır 93 Rus mağlubiyetinin hemen akabinde yapılan bu konferansta, Osmanlı Devleti, son Afrika toprağı olan Libya’yı İtalya’ya bırakmak durumunda kalmıştır.

**Şekil-1: Afrika Sömürge Haritası (Graham,
www.nationmaster.com/encyclopedia/ Image:ColonialAfrica-1914.png)**

Resmi olarak 1885 yılında Berlin Konferansı'nda Kongo bölgesinin tüm hakları Belçika Kralı Leopold'a verilmiştir. Kral şahsi mülkü olan bu ülkeye Serbest Kongo Devleti ismini vermiştir (Braeckman, 1990, s.11). Avrupalı büyük güçlerin bu denli büyük bir ülkeyi Belçika Kralı'nın şahsi mülküne verme nedenin batı güçlerinin kendi ekonomik menfaatlerine hizmet etme amacı olduğu ağırlık kazanan bir görüştür (Grovogui, 2009, s.331).

Dönemin etkin güçleri büyük Afrika kara parçasının tümünü kendi imkânlarıyla kolaylıkla kontrol altına alamayacaklarını düşünmüş ve Belçika gibi zayıf devletlerin de kendi adlarına bu faaliyetleri yürütebilmeleri için politikalar belirlemişlerdir. "Özellikle, egemen devletler Avrupa'nın güçsüz devletlerine sömürge izni vererek, güçsüz devletlerin sömürsünü yasal hale getirmek suretiyle bu devletlerin arzu ve isteklerini kabul ediyorlardı. Dolayısıyla, bir gecede Belçika gibi zayıf ve suni devletler Fransa gibi güçlü devletlerin yanında sömürge devleti olarak yerlerini almaya başlamışlardır" (Grovogui, 2009, s.326-327). Şüphesiz, Belçika da büyük bir politik yapılanmada sadece bir yapı taşından ibarettir. Sömürgecilik faaliyetlerinin büyük oyuncularını Belçika'yı kolay kontrol edeceklerine inandıkları ve yönlendirilmeye müsait gördükleri için, Belçika'nın Afrika'da faaliyet göstermesine müsaade etmişlerdir.

Orta Afrika'da yer alan DKC orta ve ileri yaşlardaki pek çok insan tarafından Zaire olarak tanınmaktadır. Yakın tarihte adeta bir istikrarsızlık ülkesi olarak akıllara kazınan DKC, 1997 yılına kadar Zaire olarak anılmış, bu tarihten itibaren şimdiki ismine kavuşmuştur. Ülkenin ismi günümüzde daha çok Tutsi-Hutu çatışmalarında ortaya çıkan insan katliamları ile anılır olmuştur. DKC sahip olduğu 2.345.410 km²'lik yüzölçümü ile Afrika'nın üçüncü büyük ülkesi, 68.692.542 kişilik nüfus ile dünyanın 19'uncu, Afrika'nın 4'üncü en kalabalık ülkesidir

(The CIA World Fact Book 2010, s.157–158). DKC resmi dili Fransızca olan en kalabalık ülke olma özelliğini taşımaktadır. 250'den fazla etnik grup (Clark, 2007, s.29) ile, DKC heterojen bir ülke olmanın yanında, karmaşık ve kırılgan bir ülke özelliği de sergilemektedir.

Öte yandan Belçika ise, 30.000 km²'lik yüzölçümü ve yaklaşık 10 milyon kişilik nüfusuyla küçük bir Avrupa ülkesidir. Nüfus olarak DKC'nin altıda biri, yüzölçümü olarak ise ancak yaklaşık seksende biri olabilen Belçika'nın, böylesine büyük bir devleti kontrol altında tutması Belçika adına büyük bir başarıdır. Belçika kronolojik olarak İspanya, Avusturya, Fransa ve Hollanda egemenliğine girmiş ve 4 Ekim 1830 (D'Haenens, 1980, s.Önsöz) yılında bağımsız olmuş bir devlettir. Daha öncesinde derebeylikler halinde bir siyasi yapıya sahip olan Belçika ancak 1830 yılından sonra devlet hüviyetine kavuşmaya başlamıştır. Devlet tecrübesi olmayan Belçika'nın ilk kralı da İngiltere'den ithal edilmiştir. “Bir İngiliz prensesinin eski eşi olan Saxe - Coburg'lu Leopold, Belçika Kralı olmayı kabul etmiştir. 21 Temmuz 1831 yılında yemin ederek görevine başlamıştır” (D'Haenens, 1980, s. Önsöz).

1830 yılında bağımsızlığını kazandığı dönemde Belçika, oturmuş bir devletin sahip olması gereken unsurların pek çoğuna sahip değildir. Suni bir şekilde yaratılmış bir geçiş devletidir. Belçika temel olarak bir başka ülkeye (Hollanda) karşı Belçika topraklarında yaşayan insanların intikam duyguları için bir araya gelmelerinden ortaya çıkmış bir devlettir (Grovgui, 2009, s.329). Belçika bağımsızlığını kazandıktan tam 55 yıl sonra, 1885'te, yani hala devletleşmenin çocukluk çağında, kendisinden defalarca büyük bir coğrafi alan üzerinde sömürge hakları elde etmiştir.

4. Sihirli Kelime: Medeniyet

Sömürgecilik dönemlerinde, sihirli bir kelime vardır ki, başka ulusların mad-di manevi tüm kaynaklarının istismar edilmesini örtmek maksadıyla sıklıkla kullanılmaktadır: “Medeniyet”. Batılı ülkeler Afrika kıtasındaki ülkelerde boy gösterme nedenlerini de hep bu kelime arkasına sığınarak açıklamaya çalışmaktadırlar. Sebep basittir: Tamamen insani nedenlerle, gelişmiş Avrupalı medeni devletler, ilkel Afrikalıyı medenileştireceklerdir. Kelimenin manasına İngilizce sözlükten baktığımızda, karşımıza çıkan açıklama şudur: “insan topluluğunun çok gelişmişlik ve organize olma durumu” (Wehmeier, 2000, s.211). “Medenileştirme” kelimesi ise bir kişiyi veya toplumu davranış ve tutum değişikliği oluşturmak maksadıyla eğitmek ve ileriye götürmek manasına gelmektedir. Bu kelimenin nesnesi olarak genellikle gelişmemiş ve olgunlaşmamış kişi/toplumlar, öznesi olarak ise gelişmiş ve ileri kişi/toplumlar kullanılmıştır. Normalde kelime anlamı olarak medenileşme/medenileştirme, yardım etme fiiline ve iyi niyetli bir girişime çağrı yapmaktadır. Ancak, Belçikalıların DKC'de yaptıkları ve bıraktıkları kötü izleri kelimenin sözlük anlamıyla açıklamaya imkân yoktur. Aşağıdaki sömürgecilik dönemine ait fotoğraf Kongo'ya batılı güçlerin ne denli bir medeniyet getirdikleri hakkında bir nebze de olsa ipucu vermektedir.

Resim 1: Kongo'da Afrikalıların Taşıdığı Bir Avrupalı

Bu noktada, konunun biraz daha netleşmesi için Belçika yönetiminin DKC'de uygulamalarından ikisi analiz edilecektir. Bu hususlardan bir tanesi sömürge dönemlerinde Kongo'da uygulanan eğitim sistemi ve Kongoluların eğitim koşullarıyla ilgilidir. Bu dönemlerde, Kongolu öğrenciler Avrupalıların Kongo'da açmış oldukları okullara kabul edilmemektedirler. Kongo'da, Kongolu öğrencilerin Avrupalıların okullarına kabul edilmeleri çok kısıtlı sayıda da olsa ancak 1950 yılından sonra gerçekleşmiştir (Young, 1965, s.93). Elbette bu kabul de ancak pek çok engeli aşmayı müteakip mümkün olmaktadır. Kurulan özel komisyonlardan başarı ile geçen Kongolular, Avrupalıların okullarında öğrenci olma şansını yakalayabilmişlerdir. Okullu olabilen Kongolular ile Avrupalılara okullarda yapılan muamele de farklıdır. Yine bu yıllarda, bir Afrikalı öğrencinin hijyenik olmadığı için aşağılanması ve okuldan kovulması, yaşanan sıradan olaylardan olmuştur.

Konuyla ilgili ikinci husus ise bu dönemlerde Kongo'da görev yapan Kongolu ve Avrupalıların gelir durumları, maaşlarının mukayesesidir. Kongo'da sürdürülen eşit olmayan eğitim koşullarından dolayı, Kongo'nun yerli halkı üniversiteye gidememekte ve belli mesleklerde istihdam edilmek için yeterli eğitim seviyesine ulaşamamaktadır. Eğitim eşitsizliği nedeniyle yeterli eğitimi alamayan Kongoluların, belirli bir eğitim seviyesi ön şartı olan devlet işlerine kabulde Kongo'daki Avrupalılar kadar şansı olamamaktadır. Genel olarak Kongolular Avrupalıların çalıştırdıkları madenlerde, Avrupalı patronlarının yönetiminde maden işçisi olarak veya yine Avrupalı müdürlerin altında düşük rütbeli memur olarak iş bulma şansına sahip olmuşlardır. Bu işlerde ancak sembolik bir maaş alabilmişlerdir. "1959 yılında, Leopoldville (Kinshasa)'de çalışan bir Kongolunun maaşı günde 1\$, Kwango'da çalışan bir işçinin maaşı ise 0,40 \$ civarındadır. 1950'li yılların

sonlarında, Kivu'daki pek çok taşra işçisi günde 2 sentten az bir gelir elde etmektedir" (Young, 1965, s.208). Basit bir matematik hesabıyla, bu yıllarda bir Kongolu ancak ayda 25 \$ kazanabilmektedir. Eğer bu rakamı aynı yıllardaki Belçika'nın Kişi Başına düşen Gayri Safi Milli Hasılası olan 5346 ABD Doları (Angus Maddison, Ekonomik İstatistikler, www.nationmaster.com/graph/eco_gdp_per_cap_in_195-economy-gdp-per-capita-1950) ile karşılaştırsak aradaki uçurumun ne denli büyük olduğunu görürüz. Afrikalı yerliler ile Avrupalılar arasında bir dengeğin mevcut olmadığı ve yerlilerin medeni koşullar altında yaşamalarının mümkün olmadığı aşikardır. Aşağıdaki çizelge Kongo'da sürdürülmüş olan dengesiz gelir dağılımıyla ilgili net bir tablo oluşturmaya açısından önem arz etmektedir. Çizelgeden ayrıca sömürge dönemlerinde DKC'de Kongolu ve Avrupalıların sosyal iş katmanlarındaki yerleri ve iş katmanları için gereken minimum eğitim seviyesi hakkında da fikir edinmek mümkündür. DKC'de yaşayan Avrupalıların pek çoğu onlara iyi koşullarda bir yaşama olanağı sunan iyi ücretli işlerde çalışırken, 1960 yılında Kongolulardan sadece üç kişinin üniversite mezunu olup Avrupalılarla aynı sınıfta yer alabilmeleri dikkat çekicidir. Eğitimdeki eşitsizliğin doğal sonucu olarak, Kongoluların pek çoğu alt seviye memurluklarda iş bulabilmişlerdir.

Tablo 3: Kamu Görevlileri İstatistik Bilgileri (1960 Yılı)
(Young, 1965, s. 402, Tablo 24-25)

Rütbe	Yıllık Ücret Katmanı ⁰	Minimum Eğitim Seviyesi	Görevin Adı ve Özelliği	Avrupalı (Kişi)	Afrikalı (Kişi)
1	440.000 ve Üzeri	Üniversite	Merkez Çalışanları	106	0
2	325.000 - 440.000	Üniversite	Merkez Çalışanları, Bölge Yöneticileri, Polis Şefleri, Büro Amirleri	1004	1
3	225.000 - 325.000	Üniversite	Bölge Yön. Yrd.ları, Polis Müdürleri, Büro Şef Yrd.ları	3532	2
4	90.000 - 225.000	2 yıllık Yüksek Okul veya Lise	Bölge Çalışanları, Polis Amirleri ve Alt Müdürleri, Büro Yöneticileri	5159	800
5	73.000 -90.000	Orta Eğitim	Baş Kâtipler	0	11.000
6	45.000 -73.000	Orta Eğitim	Kâtipler / Memurlar	0	
7	45.000 ve daha az	4 yıllık ilköğretim	Hademeler / İşçiler	0	

Kongo'da Belçikalıların uyguladığı yöntemlerden birisi de azınlık konumunda olan halkı statü olarak çoğunluğa üstün hale getirip, halk arasında sonuçları günümüze kadar uzanacak bir iş politikası uygulamak olmuştur. Günümüzde halen devam eden çatışmaların kaynağı da sömürge devrine uzanmaktadır. Bugün

sürekli basında yer alan Tutsi - Hutu çatışmalarından bildiğimiz bu iki tip Afrikalı esasen geçmişte de, günümüzde de hemen hemen aynı siyah insandır. “Belçika döneminde, azınlık olan Tutsiler bir takım fiziki özelliklerinden dolayı çoğunluğu oluşturan Hutulara karşı ülke yönetiminde üstün tutulmuşlardır. Devlet işlerinde Tutsilere öncelik verilmiştir (Saleyhan, 2009, s.146). Belçikalılar Kongo'ya girdikten sonra ortaya çıkmaya başlayan bu ayrılık sonraları çok kanlı çatışmaların sebebi olacaktır. Avrupalılar Kongo'ya girmeden önce bu ülkede bir Tutsi - Hutu çatışmasını tarih kayıt etmemişti. İki toplum arasında o dönemlerde oluşturulan bu fark bir asır sonra gerginlik ve büyük çaplı çatışmalara neden olmuştur. Tutsilerin sosyal ve mali konumlarının Hutulara göre yukarı çekilmesi karşı tarafta derin bir kin oluşturmıştır. Yıllar sonra yönetimi ele geçiren Hutular hedef şaşırp intikamlarını Tutsilerden almaya başlamışlar, bu coğrafyada acımasız bir soykırım yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir.

5. Sömürgeciliğin Temel Araçları: Dil ve Din

Hemen hemen tüm diğer sömürge örneklerinde de olduğu gibi, Belçika'nın Kongo'yu bir sömürge haline getirmesi için kullandığı temel iki araç vardır: “Dil” ve “din”. Bu iki unsur birbirleriyle de ilintili olarak kullanılmıştır. Esasen bu, sömürgecilikte önde gelen ülkeler olan İspanyol, Fransız ve İngilizlerin dünyanın pek çok yerinde uyguladıkları yöntemden başka bir şey değildir. Sömürgeci Devletler Afrika'da büyük insan kitlelerini kontrol altına almak için öncelikle bu halkın formatını değiştirmek gerektiğini hesap etmişlerdir. Esasen bu süreç, eski nesil bilgisayarlarda kullanılan manyetik disk formatıyla benzerlik gösteren bir süreçtir. Aynen manyetik disklerde olduğu gibi, Sömürge Güçleri hedef kitlede işleme başlamadan önce onların formatını değiştirmiştir. Kitlelerin formatını değiştirmek için dili ve dini kullanmışlardır. Ve sömürge devletleri bu iki aracı büyük oranda misyonerler marifetiyle kullanarak, büyük kitlelerin formatını değiştirmeyi başarmışlardır.

Dil, sömürge yönetimlerinin kullandığı iki araçtan birincisidir. Huntington'ın (“Medeniyetler Çatışması” adlı kitabın yazarı) bir başka kitabında belirttiği gibi “Dil bir toplumun temelidir. Bu yönüyle din ve ırk kavramlarından temelde ayrılır”(Huntington, 2005, s.161). Huntington'a göre toplum dinamiği olarak din ve ırk kavramından daha güçlü olan dil, bu özelliği ile bir toplumun omuriliğidir. Huntington dahil pek çok düşünür tarafından dil toplumlar açısından sosyal bir yapıştırıcı olarak görülmektedir. Dil bir grubun iletişim kurmalarını sağlayan, düşünce, gelenek, kültür ve ticareti paylaştıkları temel olgudur. Asimile politikalarında izlenen anahtar politikalardan birisi de ele geçirilen topraklarda yaşayan halk arasında dil, din ve kültür homojenliği sağlamaktır (Wright, 2000, s.33–35). Bu birliğin kurulması için asimilasyon politikalarının üzerinde ısrarla durduğu olgu dil olmuştur.

DKC'de konuşulan dil sayısı 250–300 arasında değişmektedir (Mputubwele, 2003, s.273). Bu yönüyle Kongo, gayet hassas ve kırılğan bir yapıya sahiptir.

Sömürgecilik yüzyılında, toplamda yaklaşık 300'ü bulan bu dillerin hiçbirisi de tam bir yazılı dil haline gelememiştir. Yazılı bir dile sahip olmayan DKC'de buna paralel olarak eğitim, edebiyat ve diğer bilimlerde gelişmemiştir. Aynı zamanda ülkede yazılı bir devlet geleneği de gelişmemiştir. Bu geri kalmışlığın sebebi, Kongo dillerinin diğer dillere göre gelişmemiş ve ilkel olması değil, bilakis Kongolu politika ve toplum önderlerinin, liderlerin çağa ayak uyduramamalarından ve sahip oldukları dil zenginliğini uygun kullanamamalarından kaynaklanmıştır. Aksine bu 300 dilden her birisi dil yapısı açısından İngilizce, Fransızca veya herhangi bir modern dil düzeyindedir. DKC'de yazılı bir dil haline gelememiş olan 300 dil, Belçikalıların Kongo'ya götördükleri ve daha kurumsal bir yapıya sahip olan Fransızca karşısında tutunamamıştır. ³ Kendi dillerini ihmal eden Kongolu toplum liderlerinin Fransızca'yı elit bir dil görmeleri neticesinde ülkede idare, basın, eğitim, diplomasi, iş dünyası dili olarak Fransızca yerel dillerin önüne geçmiştir (Kamwangamalu, 1997, s.71).

İngilizlerin Hindistan'daki misyon şeflerinden olan parlamenter Lord Macaulay'ın da ifadesiyle sömürgelerdeki temel dil politikasının ilk hedefi "görüntü ve kan olarak yerli, fakat fikir, ahlaki değerler, kültür olarak Sömürge Devleti vatan-daşı" (Phillipson, 2003, s.100) bir kitle yaratmaktır. Dolayısıyla birinci safhada sömürge devleti ile hedef ülke arasında irtibat için kilit vazifesi görececek bir dil köprüsü yaratılacak, müteakiben tüm halkı hedef alan bir dil yayma politikası izlenecektir. Belçikalılar da Kongo'da ilk hedef olarak yerel kabilelerden üst sosyal katmandaki çocuklarını Fransızca eğitim veren okullara almışlar, bunlardan bazılarını Belçika'ya üniversite eğitimine göndermişlerdir. Belçika sistemi ile eğitim almış bu çocuklar yerel halk içinde de üst katmanda olmanın vermiş olduğu gücü kullanarak, aldıkları Fransızca eğitimi sayesinde Belçikalıların en önemli dil köprüsünü teşkil etmişlerdir. Bu kitle sonradan ülke elitini oluşturmuş ve Fransızcanın prestijli bir dil olarak görülmesini sağlamıştır. Bu bakış açısı belli oranda halka da yansımış ve Fransızca yaygınlaşmaya başlamıştır. Yerel dillerin statüsü yabancı dil karşısında daima düşük olmuştur. Yerel diller zamanın da erozyonuna uğrayarak gün be gün yok olmaya doğru gitmektedir. Öte yandan dil çeşitliliğinin kaybedilmesi bu dillerde gelişmiş olan kültürel ve entellektüel zenginliklerin ve birikimin yanında bilimin de kaybedilmesi demektir.

Samarin (1989) ve Mputubwele (2003) Belçikalıların Kongo'da Fransızca'yı zorlamadıklarını, giden Avrupalıların yerel dilleri öğrenmeye çalıştığını belirtmektedir. Ancak, bağımsızlığını yeni kazanmış olan DKC'de, 17 Ekim 1960 tarihinde Başbakan Joseph Kasavahu liderliğinde dil politikasıyla ilgili olarak alınan ilk kararın, Fransızcanın ülkenin resmi dili ilan edilmesi (Mputubwele, 2003, s.280-281) gerçeği bu görüşü desteklememektedir.

3 Bu noktada bir gerçeğin altını çizmekte fayda vardır. Belçika kendi içinde bile 3 resmi dile (Fransızca, Flamanca, Almanca) sahip bir ülkedir. XIX ve XX'nci yüzyıllarda Kongo'da Flamanca ve Fransızca arasında az da olsa mücadele olmuştur. Ancak Flamanlar Kongo'da faaliyetlerine geç başladıkları için Flamanca gelişme imkânı bulamamıştır.

Belçika'nın Kongo'daki dil politikalarının temeli Belçika'nın Kongo'daki yönetiminin bir nevi çerçevesi olan 1908 Sömürge Sözleşmesi'ne dayanmaktadır. Bu sözleşmeye göre belirlenen hedeflerden ilk ikisi şu şekildedir (Kamwangamalu, 1997, s.73):

- Düzeni bozacağı için mümkünse çok dillilikten kaçın,
- Mümkün değilse yerel dilleri hiyerarşik bir sıraya sok ve onların üstene Fransızca'yı koy.

Kongo'da Svahili, Lingala, Kikongo, Kiloba diye dört adet resmi olarak kabul edilmiş millî dili de mevcuttur (Kamwangamalu, 1997, s.70). Fransızca yerine bu dillerden birisinin neden resmi dil ilan edilmediği ayrı bir soru işaretidir. Kamwangamalu (1997) tarafsız olması, diğer dillere oranla daha yaygın olması açısından Svahili dilinin ülkenin resmi dili seçilmeye en önemli aday dili olduğunu savunmuş ve dört yaygın Kongo dilinden birisinin niye resmi dil olarak seçilmeyip, dışarıdan ithal edilen bir dilin resmi dil seçildiğinin sebeplerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun tam bir nedeni ortaya konulamamışsa da varsayılan sebeplerinden birisinin bu dört dilden birisinin seçilmesi durumunda diğer üç dilin elit tabakası tarafından ülkedeki beyazlara düşmanca tavır alınma ihtimali olacağı düşünülmüştür. Yani basit mantıkla kabile reislerinin benim dilim seçilmezse diğer kabilenin de dili seçilmesin, hatta yabancı dil bile daha kabul edilebilir diye düşünüldüğü sonucuna varılabilir.

Yukarıda bahsedilen politikayı izleyen Belçika Krallığı, Kongo'da hedefine ulaşmıştır. Kongo'da kendi yerel dillerinden birisinin neden resmi dil olmadığı sorusunun ardındaki sebeplerden yerli halka düşen en önemli pay ise Kongo elitinin dir. Kongo eliti kendilerini ayrıcalıklı bir sınıf olarak kabul ettirmek için daha az insanın bildiği Fransızca dilini tercih etmiştir (Kamwangamalu, 1997, s.74).

İki sömürgecilik aracından biri olan dilin DKC'de faaliyete geçirilmesini müteakip dille ilgili ikinci safha olarak ülkedeki yerleşim yerleri başta olmak üzere coğrafi yerlerin ve daha da önemlisi insanların isimleri değiştirilmeye başlanmıştır. Uygulama medeniyet ve medenileştirme kavramlarına aykırı olsa da, Belçika'nın sömürge dönemlerinde, bütün büyük şehirlerin isimleri Fransızca isimlerle yer değiştirmiştir. Kinşasa dönemin Belçika Kralı'na atfen Léopoldville olmuş; Kisangani, Stanleyville olmuş (Belçikalılar Kongo'ya girmeden önce Kongo'da faaliyet gösteren misyonerlerin lideri olan İngiliz yazar ve keşişe atfen); Lubumbashi, Belçika Kralı'nın annesine atfen Elisabethville olmuş; Mbandaka, Coquilhatville (1853–1891 yılları arasında yaşamış Belçikalı asker, yönetici, Camille-Aimé Coquilhat) olmuştur. Listeyi daha da uzatmak mümkündür. Afrikalı insanların yüzyıllardır kullandıkları adlar kaybolmuş, insanlara Belçikalı Hristiyan isimleri verilmeye başlanmıştır. Joseph (Joseph Kabila halen DKC Devlet Başkanı'nın ismidir), Adolpe (Adolphe Muzito şu anki DKC başbakanının ismidir) gibi Avrupalı isimler Kongo'da görülmeye başlanmıştır. Kongoluların bu gidişe dur diyebilmeleri ancak 1970'li yıllardan sonra mümkün olabilmektedir. 1970'lerde dönemin dev-

let başkanı Mobutu Sese Seko tarafından ülkenin ismi, Afrikalı kimliğini ön plana çıkaracak şekilde değiştirilmiş ve Zaire olmuştur. “1970’lerde Seko tarafından şehirler, kasabalar, caddeler ve göller resmi olarak Afrikalı adlarını geri almıştır. Demokratik Kongo Cumhuriyeti veya Kinşasa Kongo’su olarak anılan ülkenin ismi Afrikalı orijinine uygun olarak Zaire Cumhuriyeti olarak değiştirilmiştir” (Mputubwele, 2003, s.273).

Dille ilgili yürütülen politika, dilin kendisiyle sınırlı değildir. Dilin doğal etkileri eğitim olanaklarını da etkilemektedir. 4’üncü Bölüm’deki Kamu İşçileri İstatistik Bilgileri (Tablo-3) tablosunda görüldüğü üzere, ülkede iyi gelirli bir işte çalışabilmek, sosyal statüsü yüksek meslek gruplarında yer alabilmek için temel ön şartlardan birisi iyi bir eğitimden geçmektedir. İyi bir eğitim de ancak Fransızca eğitim veren okullarda mümkündür. Dolayısıyla Fransızca öğrenmek toplumda iyi bir yer edinebilmek için zorunluluktur. Fransızca öğrenip iyi bir eğitim alan kişi toplumda iyi bir yer edinmekte; toplumda iyi bir yer edinmiş kişi Fransızca’ya sahip çıkıp, Fransızcanın doğal savunucusu olmaktadır. Böylece Kongo toplumunda Fransızca bilen bir elit oluşmakta, bu dilin kullanımı bir üstünlük sebebi, bir cazibe kaynağı haline gelme aracı olmaktadır.

Dilin etkileri sadece sömürge dönemi ile sınırlı kalmamıştır. Dil beraberinde getirdiği kültür, eğitim ve ticari etkileriyle bazen sonsuza kadar sömürge devletlerinde iz ve sonuçları olabilecek bir sömürge aracıdır. Kongo’da yaratılan Fransızca etkisi, ülkenin pek çok alanda Belçika’ya ve Avrupa’ya bağlı kalmasına neden olmuştur. Sömürge devletleri de Afrika’da bıraktıkları en önemli izin dil olduğunun ve en kalıcı etkinin dil alanında olduğunun bilincindedirler. Dönemin Fransız Bakanı, Afrika’daki Fransızca konuşan eski sömürge devletlerinden birinde kendisine yöneltilen Fransa’nın en değerli sömürge mirası nedir sorusuna tereddütsüz “Fransız Dili” cevabını vererek (McNamara,1987, s.126) bu anlayışı tasdiklemektedir.

Bu yıllarda DKC’de dil konusunda görülen çeşitlilik ve zenginlik aynen din konusunda da mevcuttur. Ülkede çok sayıda yerel din bulunmaktadır. Sömürgeciliğin iki temel aracından diğeri olan dinin kullanılmasına da Kongo’da etkin bir şekilde şahit olunmuştur. Dil ve din unsurlarının sömürgecilikte kullanılmaları birbiriyle iç içe ve etkileşimli olmuştur. Belçika, Kongo’da sömürge idaresini kurabilmek ve dolayısıyla bu maksada yönelik dil ve din politikalarını uygulayabilmek için öncelikle misyonerleri kullanmıştır. Batılı misyonerler, Kongo’da yaşayan halk kitlelerinin din değiştirmelerine, bu büyük nüfusun Hristiyanlığa inanmalarına var güçleriyle çalışmışlardır. Bu sayede, iki toplum arasındaki kültür, gelenek ve görenek farklılığına dayanan sosyal mesafeyi ortadan kaldırarak, bu cahil topluluğa istediklerini kabul ettirebilmeleri kolaylaşmıştır.

Kongo’da Protestan mezhebi faaliyet göstermişse de, Belçika hükümetinin asıl tercihi Katolikler yönünde olmuştur (Kadima-Nzuji, 1986, s.159). 1960 yılına

doğru Kongo'da Katolikler 669 misyon kurmuşlar ve yaklaşık 6000 Avrupalı bu misyonlarda görev yapar hale gelmiştir (Young, 1965, s.12). Bu rakam küçümsemeyecek kadar büyüktür. Belçika Brüksel'de yer alan Orta Afrika Kraliyet Müzesi'ndeki kayıtlar esas alındığında bu rakamın o dönem Kongo'da bulunan tüm Avrupalıların beşte birini teşkil ettiği görülmektedir (Kasım 2009). Bu misyonerler halkla en kolay teması sağlamak için pek çok yöntem geliştirmişlerdir. Kongo'da sosyal tesisler inşa etmişler, halkın kalbini kazanmayı hedeflemişlerdir. Ancak, D'Haenens'in de belirttiği gibi "Medenileştirme görevi misyonerlerce sadece din hedeflerine hizmet edecek okullar, hastaneler, kiliseler, vb. yapmak olarak kullanılmıştır" (D'Haenens, 1980, s.265). Daha çok toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan kadın ve çocukların etki altına alınmasını hedefleyen bu misyonlarda çalışanlar el sanatları gibi meslek eğitimi (Braeckman, 1990, s.26) konusunda da yetişmiş kişilerdir. Aşağıdaki fotoğrafta misyonerlerce açılmış olan, Afrikalı kadınlara yönelik, dikiş-nakiş kursundan bir görüntü yer almaktadır.

Resim2: Kongo'da Bir Rahibe Tarafından Yerel Halka Verilen Dikiş Nakış Kursu

Belçikalıların Kongo'daki dini faaliyetler konusundaki kat ettikleri mesafeyi günümüz istatistikî verileri de kanıtlamaktadır: Bugün, nüfusun % 80'inin dini olan Hristiyanlık, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin en büyük dinidir (The CIA World Fact Book 2010, s.158). Afrikalı siyah adam, dinlerini de kabul ettikleri Belçikalıları kardeşi gibi kabul etmeye başlamış, sosyal mesafeler ortadan kalkmaya yüz tutmuş, sömürgecilik yolunda önemli bir engel ortadan kaldırılmıştır. Bir de buna dil köprüsü olarak yetiştirilmiş olan yerli elitin olumlu katkısı eklenince Belçikalıların Kongo'daki işi iyice kolaylaşmıştır.

6. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sömürgeciliğin Şekil Değiştirmesi

DKC resmi olarak 1960 yılında bağımsızlığını kazanmıştır. Ancak bu bağımsızlık daha çok semboliktir. Bilindiği gibi, ABD eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile birlikte II. Dünya Savaşı'ndan en kârlı çıkan ülke olmuş ve savaşı müteakip süper güç haline gelmiştir. Dünyadaki eski süper güçler bu savaş sonrası güçlerini kaybetmişlerdir. Almanya ve İtalya savaşı kaybeden devletler safında yer almışlar, İspanya iç karışıklıklardan dolayı güçsüzleşmiş, İngiltere ve Fransa ise ancak ABD desteği ile zafer kazanan devletler arasında yer alabilmişlerdir. Bu arada, Belçika ise bu savaşta Alman Orduları tarafından çok kısa bir sürede ele geçirilmiş, talan edilmiştir. Günümüzde Belçika şehirlerinin tarih ve mimarisinde bunun yansımalarını net olarak görmek mümkündür. Yukarıda sunulan Afrika Sömürge Haritası'nı incelediğimiz zaman 1885 yılı Berlin Konferansı'nda ABD'nin herhangi bir sömürge almadığı görülecektir. ABD açısından gelişen yeni dünyanın güç dengesinde bunu kabul etmek mümkün olmayacaktır. Bu durumda, ya ABD diğer ülkeler gibi aynı sömürge haklarından yararlanacak, ya da buna teknik olarak olanak sağlayan diğer yöntemler bulunacaktır. 1945 yılında San Fransisko Konferansı'nda alınan kararlar neticesinde Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın vesayet yönetimleri ile ilgili XI, XII ve XIII bölümlerinin geliştirilmesiyle dünya kamuoyunda sömürgecilğe bakış açısı değişmeye başlamış (Kozicki, 1958, s.387), geleneksel anlamdaki sömürgecilik anlayışında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişim somut olarak kendini 1950'lilerin sonu ve 1960'ların başında göstermiştir. Sömürgecilik, kelime olarak literatürden kalkmış ama varlığını korumaya devam etmiştir. Hedef ülkelerin kaynaklarına ulaşmak için yeni yöntemlerin icadı gerekmektedir. Yeni anlayışların gölgesinde, yeni planlar gereği, Afrika'daki sömürge ülkelerinin hepsine çok kısa bir zaman periyodunda bağımsızlıkları verilmiştir. Haritası coğrafi ve sosyal gerçekler yerine geometrik şekillerce belirlenen pek çok yeni Afrika ülkesi oluşturulmuştur. Bu dönemde Kongo da bağımsız olmuştur. Afrika kıtası yeni dönemde Sovyet-ABD veya komünist-antikomünist güçler arasında yine bir mücadele alanı olmuştur. Bölge politikaları ve bölgedeki politik oyuncular değişmiş ancak temel anlayış sabit kalmıştır: Zayıf ülkelerin kaynaklarını ele geçirmek. Kongo bağımsız olduğunda, Belçika ve Batılı Güçler Kongo'nun etnik farklılıklarını Lumumba'nın ülkedeki, özellikle de maden bölgesi Katanga'daki otoritesini zayıflatmak için kullanacakları bir şans olarak görmüşlerdir. Maden bölgesi Katanga Mobutu Sese Seko kontrolüne geçince, Batılı Güçler Lumumba'yu katledip hemen yeni lideri desteklemeye başlamışlardır (Grovgui, 2002, s.332). Müteakiben, ABD, Belçika, müttefikleri ve onların şirketleri Kongo'nun stratejik varlıklarına ve doğal kaynaklarına ulaşmak için Mobutu'yu desteklemeye başlamışlardır. Batılı güçler Kongo'nun sahip olduğu bu eşsiz madenleri ele geçirerek hammadde bakımından dönemin diğer kutbu Sovyetlere karşı üstün hale gelmişlerdir. Mobutu Güney Afrika'da başta Angola olmak üzere komünizm karşıtı gerilla hareketlerini desteklemek üzere ülkesinin askeri hava üsleri, eğitim alanları ve lojistik imkânlarını Batılı Ülkelere sunmuştur

(Grovgoui, 2009, s.332). Buna karşılık olarak, Batılı Güçler Mobutu'nun doymak bilmez güç ve servet ihtiraslarını tatmin etmişlerdir. Sonuçta, Mobutu despotluk ve yolsuzluğun merkezi haline gelen bir lider olmuştur. Yani, DKC'nin yeni konumu büyük güçlerin bu ülkedeki kaynakları sömürmesini engellememiş, bilakis sömürünün boyutunu genişletmiştir denebilir. Bauer (1979), Amin (1971) ve Rodney (1982) gibi pek çok yazar, oluşan bu yeni dünya düzenini “yeni sömürgecilik” düzeni olarak tanımlamaktadırlar. Yeni süreçte, Batılı güçler Kongo'ya bağımsızlık vererek, kendilerini bu ülkedeki siyasi ve sosyal problemlerden de soyutlamayı başarmışlardır.

7. Sonuç

Uluslararası Kurtarma Komitesi'nin raporuna göre hâlen “Afrika'nın göbeğinde DKC'de yaşamaya devam eden insanlık dışı savaşta 1998 yılı Ağustos'u ile 2007 yılı Nisan'ında 5,4 milyon kişinin öldüğü tahmin edilmektedir” (Deibert, 2008, s.63); ve yine bu ülkede 1996–2004 yılları arasında 36.000 kadına tecavüz edildiği raporlara geçmiştir (Baaz, 2009, s.495). 2010 yılında Kongo'da “ayda ortalama 45.000 kişi ölmeye devam etmektedir” (Lydia Polgreen, Congo's Death Rate Unchanged Since War Ended, <http://www.nytimes.com/2008/01/23/world/africa/23congo.html>). Sömürgecilik sonunda Kongo'da yaşanan sefalet, insan hakları ihlalleri, savaş ve vahşet göstermiştir ki, sömürgecilik hastalığına müptela olan Afrikalı ülkeler geçirdikleri bu dönemde ileriye yönelik pek çok problemi miras olarak almışlardır. Bağımsızlık ise mutlaka bedeli ödenmesi gereken bir olgudur. Hiç bir ülke bir başkasına bağımsızlığını karşılıksız olarak vermemekte, bağımsızlık ancak bedel karşılığında alınabilmektedir.

Günümüzde sömürgecilik rejimleri klasik anlamda uygulama alanlarını kaybetmiş ve tarihe gömülmüştür. Ancak insanoğlunun bencil doğası devam ettikçe, sürekli başka kaynaklara yönelme, sürekli başkalarını kendi uydusu haline getirme eğilimi hiç bir zaman sona ermeyecektir. İnsanoğlunun bu doğası ülke yönetimlerine de yansımıştır. Güçlü olanlar diğerlerini kontrol altına almaya, onları uydu olarak tutmaya devam etmektedir. Sömürgeciliğin günümüzde en yaygın olarak kullanılan şekli ekonomik bağımlılık yaratmak yöntemi ile uluslararası organizasyon veya şirketlerin kullanımı şeklinde kendini göstermektedir. Geçmişte sömürülen ülkelerin kaynaklarını doğrudan hedef alan batılı ülkeler günümüzde de bu kaynak taşıma işlemini özel şirketleri ile yapmaya devam etmektedirler. İngilizlerin kurduğu *Commonwealth* gibi uluslararası organizasyonlar ise bu taşıma bir nevi hukuki zemin hazırlamaktadır.

Belçikalıların Kongo'daki sömürgecilik yönetimlerinin temel hedefi Kongo'nun kaynaklarının taşınması ve kullanılması olmuştur. Kongo'dan taşınan bu kaynakların bugün Belçika'da yaşanan refah seviyesine ulaşılmasında önemli bir katkısı olmuştur. Bu nihai hedefe ulaşmak için Belçikalılar medeniyet götürme gerekçesiyle Afrika'ya girmişlerdir. Aradan bir buçuk asır geçmesine karşın Kongo'da medeniyet görmek mümkün değildir. Medeniyet gerekçesiyle girilen ülkede, başta misyonerler kullanılarak Fransızca dili hakim kılınmış ve halkın Hiris-

tiyanlaşması sağlanmıştır. Kongo'da oluşturdukları eğitim sisteminde yer bulabilmek için Fransızca öğrenmek, ülkede iyi bir iş bulabilmek için iyi bir eğitim ön şartı getirildiği için Fransızcanın ülkenin dili olma yolunda politikalar izlenmiştir. Fransızca bilenler Kongo'daki Avrupalı okullarda eğitim imkânına ulaşmış, iyi eğitim alanlar iyi işlerde çalışmış ve Kongo elitini oluşturmuştur. Oluşan bu elit de Fransızcanın ülkedeki savunucusu haline gelmiş ve 1960 yılında ülkenin resmi dili Fransızca olmuştur. İzlenen bir politika da ülke yönetiminde suni olarak oluşturulan Tutsi sınıfının ülkeye hakim kılınması olmuştur. Bu sınıf politikası sonradan ülkenin yaşayacağı sorunların da kaynağını teşkil edecektir.

Geçmişte sömürgecilik araçları olarak kullanılan araç ve metotlar günümüzde de önemini korumaktadır. Özellikle sömürü politikalarının kullandığı araçlardan dil önemini artırarak devam ettirmektedir. Dili dejenere edip, yok etme kritik sonuçlar doğurmaktadır. Dilin erozyona uğraması, kültürün ortadan kalkmasına neden olmakta, sonuçta bir milletin asimilasyonuna kadar gidecek sonuçlara varmaktadır. Bu kapsamda, Avrupa Devletlerinin göçmenlere yönelik politikalarında dikkati çeken en önemli husus da göçmenlere Avrupa dillerinin öğretilmesi politikasıdır. Bu politika, Avrupa'da televizyon yayını ve aynen sömürge yönetimlerinde olduğu gibi okullar ile desteklenmektedir. Çok küçük yaştan itibaren çocuklar okullarda Avrupa ülkelerinin dillerini öğrenmeye başlamakta ve kendi ana dilleri yok olmaya yüz tutmaktadır. Özellikle Almanya'da küçük yaşlarda Almancaya hakim olamayan öğrenciler daha ilkokulda tasnif edilmekte ve üniversiteye gitme şansları kalmamaktadır. Bu politikalardan beklenen pratik sonuç bu göçmenlerin orta vadede asimile olarak "topluma entegre" olmasıdır.

Geçmişte etkin olarak kullanılan misyonerliğin bir metot olarak önemi azalmış bunun yerine hükümet dışı organizasyonlar yerini almıştır. Hükümet dışı organizasyon pek çok resmi organizasyonun yapamayacağı faaliyetleri rahatlıkla icra edebilmekte, hedef ülkelerde serbestçe faaliyet göstermektedirler. Metot olarak bir diğer değişkenlik arz eden husus ise internet ve TV gibi kitle iletişim araçlarının bu alanda yaygın kullanılmasıdır. Kitle iletişim araçlarıyla artık hedef ülkede istenilen etki yaratılabilmekte, hedef kitle istenilen politikaya uygun hale getirilebilmektedir. Kitle iletişim araçları eskiden misyonerlerin yaygın olarak icra ettikleri dil ve din politikalarına önemli oranda katkıda bulunmaktadır.

Kendi içinde birlik ve beraberliğini sağlayamayan ülkelerin ne kadar büyük toprak parçasına sahip olurlarsa olsunlar, ne kadar çok kaynağa sahip olurlarsa olsunlar çok kırılgan oldukları, küçücük bir dalgalanmada ülke bütünlüklerinin tehlikeye düştüğü görülmektedir. Sahip oldukları dil, din gibi zenginlikleri bir katma değer haline getiremeyen Kongo gibi ülkelerde, bu zenginlikler kendilerini hassas hale getiren ve kendilerine karşı kullanılan birer araç olmuştur. Hatta kendisinden çok küçük dış güçlerin bile politikalarına boyun eğmek zorunda kalmışlardır. Bu nedenle millet bütünlüğünü oluşturmak, bir devletin üzerinde durması gereken en önemli olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sömürgecilik döneminde kara Afrika'ya “medeniyet” getireceğini savunan güçlerin Afrika'da bıraktığı fakirlik, sefalet ve vahşetle karışık düşmanlık tohumları ders çıkarılması gereken bir husustur. Günümüzde de “demokrasi”, “özgürlük” vb. pek çok terim gölgesinde ülkeler talan edilmekte, kaynaklarına el konmakta ve ölümler yaşanmaya devam etmektedir. Çoğu zaman sefalet yaşayan insanları umutlandıracak bu derece çekici kelime ve kavramlarla, insan toplulukları içine pek çok tehlike tohumu atılmış ve pek çok toplum aynı sefaleti tekrar yaşamak zorunda kalmıştır. Kendi kaynaklarını kullanmaktan mahrum bırakılmış pek çok gelişmemiş ülke yine aynı zihniyetin kurbanı olmuştur.

Summary:

The Democratic Republic of Congo (DRC) is located in Central Africa. Belgium succeeded to control DRC for almost one century. Considering the population of one sixth of DRC's population and the size of one eighty of DRC's size, Belgians control over DRC was a success on their side. It was a prototype artificial state. After 55 years from its independence, being still its childhood phase, in 1885 the Powers recognized the King of the Belgians as the Sovereign of a personal State in Central Africa.

Berlin Conference (1885) was the meeting mainly for regulating European colonization and trade in Africa. At the conference, Africa was divided into parts and shared among Powers, mainly UK, France and Germany. The only remaining independent countries were Ethiopia and Liberia in Africa. Leopold formally acquired rights of the Congo territory at the Conference of Berlin in 1885. The leading players of the game selected Belgium since they thought that it was one of the appropriate players that they could control.

During these colonial days, there was a magic word: “Civilization”. The western powers have used this word when explaining the reason of their presence in African countries. The word gives the impression of help and benevolent contribution. But the Belgian deeds and traces left DRC can not be explained with the civilization's dictionary meaning. One of the bad examples of the Belgian Policy in Congo was opportunities of education conditions of the Congolese during colonial times. During these years, Congolese were not accepted to European schools in Congo. During those years, it was very common for African students to be humiliated because of lack of hygiene and to be sacked from these schools.

The other instance is about Congolese incomes compared to Europeans. As a natural result of educational inequality in DRC, Congolese population had a lack of university degrees. And parallel to that deficiency, they had not chance to find good governmental jobs, which require certain level of education. They were generally working as workers in the European's controlled mines and other jobs. During these times a Congolese worker could make \$ 25 per month. When it is compared with that of Belgians in 1950 (\$ 5.346 GDP per capita), it is obviously that there was a huge gap in economic values of both societies.

Belgians initiated the colonization in Congo mostly by missionaries. Before starting to control masses, first of all they wanted to format the population, like the analogy of floppy disk. Like disks, Colonial powers were firstly formatting target population before processing. For this purpose, there used two main basic tools: religion and language.

Almost none of the 300 languages of Congo were written languages. Neither had DRC an education heritage of these spoken languages. Since its undeveloped structure, DRC's languages had no chance against French. In 1960, the first decision on language policy was adopting French as the official language. Belgians changed geographical locations' and the names of the people accordingly, e.g. Kinshasa became Léopoldville after Belgian's king name.

During XIX century, the bulk of DRC were indigenous believers. Western missionaries had a task to convert people to their religion, Christianity, and to break the ice in order to make the target population ready to accept what was imposed. Indeed, missionaries did excellent job in that manner. By 1960, the Catholics maintained more than 650 mission posts, manned by around 6000 European missionaries.

Having accepting their religion, Black Men considered them as brothers and sisters and trusted Belgians. They have had a big success and in 2009, nowadays Christianity is the majority religion in DRC, followed by about % 80 of the population.

After earning local's trust, Belgians started to ship Congo's enormous natural resources to Europe. DRC is a heaven of agriculture and mining. Wild rubber, cotton, oil palm and ivory can be cited as the best agricultural values of the Congo. The cotton zones cover the vast sections. The Congo is still the world's largest producer of cobalt ore.

1960 is the year that DRC gained independence. That is true to a certain extent but not literally. This was just the real-politic of post war (World War II). In order to give share new powers, emerged from War, the weak states were set up in Congo in order to access to resources easily and make the commercial companies freely act. During Lumumba, Mobutu, Kabila terms all the idea behind the scene was that. Big powers assisted whoever best supported their policy in there.

As a result, not only the Congolese have not been "civilized" in its real meaning, but the fights, wars and blood in there have never been stopped. More than thousands women are raped yearly and around 45000 people are dying due to war or famine each month.

Kaynakça :

- Akweenda, Sackey, International Law and the Protection of Namibia's Territorial Integrity, Kluwer Law International, Hauge, 1997.
- Amin, Samir, Neo-colonialism in West Africa, Monthly Review Press, Jan 1971.
- Baaz, Maria Eriksson, Why Do Soldiers Rape? Masculinity, Violence, and Sexuality in the Armed Forces in the Congo (DRC), International Studies Quarterly, 2009.
- Bauer, Péter Tamás, Dissent On Development, Library of Congress, USA, 1979.
- Braeckman, Colette, Gasibirege, Simon, Gerard, Jules, Kestergat, Jean, Vanderlinden, Jacques, Steen, Daniel Van Der, Verhaegen, Benoit, Willame, Jean-Claude, Congo-Zaïre, GRIP Collection, Brüksel, 1990.
- Clark, Phil, In the Shadow of the Volcano Democracy and Justice in Congo, Politics Abroad, Kış 2007.
- Deibert, Michael, Congo: Between Hope and Despair, World Policy Institute, 2008.
- D'Haenens, Albert, 150 Years of Communities and Cultures in Belgium, Ministry of Foreign Affairs, Brüksel, 1980.
- Elliott, Y.William, Colonialism: Freedom, and Responsibility, Strausz-Hupe, Robert, Hazard, W.Harry, The Idea of Colonialism, Atlantic Books Publishing Co.Ltd., New York, 1958.
- Grovogui, Siba N., Regimes of Sovereignty: International Morality and the African Condition, European Journal of International Relations 2002; 8; 315, 2009.
- Huntington, Samuel, P., Who Are We, America's Great Debate, Free Press, Londra, 2005.
- Kadima-Nzuji, Mukala, The Belgian Territories in S.Gerard, Albert, European Language Writing in Sub-Saharan Africa, Vol.1, Akademia-i Kiado Budapest, Hungary, 1986.
- Kamwangamalu, Nkonkom, The Colonial Legacy and Language Planning in Sub-Saharan Africa: The Case of Zaire, Applied Linguistics, Vol 18, No , Oxford University Press, 1997.
- Kozicki J.Richard, The United Nations and colonialism, Strausz-Hupe, Robert, Hazard, W.Harry, The Idea of Colonialism, Atlantic Books Publishing Co.Ltd., New York, 1958.
- Lenin, Vladimir, Imperialism: The Highest Stage of Capitalism, Resistance Books, Newtown, Australia, 1999.
- Loomba, Ania, Colonialism-postcolonialism, Routledge Taylor&Francis Group, New York 1998.
- McNamara, Francis Terry, France in Black Africa, National Defence University Press Publications, Washington, DC, 1987.
- Mputubwele, Makim M., The Zairian Language Policy and Its Effect on the Literatures in National Languages, Journal of Black Studies, Vol. 34, No. 2 (Kasım 2003).

- Ngomba-Roth, Rose, *Multinational Companies and Conflicts in Africa*, Deutsche Nationalbibliothek, Hamburg, 2007.
- Phillipson, Robert, *The Linguistic Imperialism*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- Podar, Prem, Padke, Rajeev S., Jensen, Lars, *Postcolonial Literatures Continental Europe and Its Empires*, Edinburg University Press, Edinburg, 2008.
- Prashad, Vijay, *The Darker Nations*, Left Woods Books, New Delhi, 2007.
- Rodney, Walter, *How Europe Underdeveloped Africa*, Howard University Press, Washington D.C., 1982.
- Saleyhan, Idean, *Rebels Without Borders: Transnational Insurgencies in World Politics*, Cornell University Press, New York, 2009.
- Samarin, J. William, *Language in the Colonization of Central Africa, 1880–1900*, *Canadian Journal of African Studies / Revue Canadienne des Études Africaines*, Vol.23, No. 2 (1989), pp. 232–249.
- Shillington, Kevin, *Encyclopedia of African History, Volume I A-G*, Taylor&Francis Group, 2005.
- Sloan, R. Stanley, Sutter G. Robert, Yost, A. Casimir, *The Use of U.S. Power: Implications for U.S. Interests*, Institute for the Study of Diplomasi, Washington D.C., 2004.
- The CIA World Fact Book 2010*, Central Intelligence Agency, Congo, Democratic Republic of the, Skyhorse Publishing Inc., New York 2009.
- Wehmeier, Sally, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford University Press, Sixth Edition, 2000.
- Wolny, Philip, *Colonialism: A Primary Source Analysis*, The Rosen Publishing Group, New York, 2005.
- Wright, Sue, *Community and Communication, The Role of Language in Nation State Building and European Integration*, Cromwell Press Ltd., 2000.
- Young, Crawford, *Politics in the Congo: Decolonization and Independence*, Princeton University Press, 1965.

Elektronik Kaynakça:

- Fage, J.D., Roland, Oliver, *The Cambridge History of Africa, Volume 7*, s. 476, www.books.google.be, 12 Şubat 2010.
- Graham, Declan, *ColonialAfrica 1914 Haritası*, 31 Aralık 2006, www.nationmaster.com/encyclopedia/Image:ColonialAfrica-1914.png#file, 25 Ağustos 2010.
- Harms, Robert, *The End of Red Rubber: A Reassessment*, *Journal of African History*, XVI, 1975, s. 73 (www.jstor.org), 13 Aralık 2009.
- Maddison, Angus, *Belgian Economy Stats*, www.nationmaster.com/graph/eco_gdp_per_cap_in_195-economy-gdp-per-capita-1950, 03 Ocak 2010.
- Polgreen, Lydia, *Congo's Death Rate Unchanged Since War Ended*, <http://www.nytimes.com/2008/01/23/world/africa/23congo.html>, 06 Mayıs 2010.

Sömürge Devletlerinin Kullandığı Sömürgecilik Araç ve Metotları
Vaka Analizi: Belçika Krallığı'nın Kongo'daki Sömürge Dönemi

Polgreen, Lydia, Congo's Riches, Looted by Renegade Troops, Kasım 15, 2008, www.nytimes.com/2008/11/16/world/africa/16congo.html, 06 Aralık 2009.
Yager, Thomas R., The Mineral Industry of Congo (Kinshasa), s. 1, 2008, <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/country/africa.html#cg>, 15 Mayıs 2010.

NOT: Makaledeki fotoğraflar, Brüksel'deki Orta Afrika Kraliyet Müzesi'nde sergilenen orijinal fotoğraflardan çekilmiştir, Brüksel, Ekim 2009.

